

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

De Nederlandsche Entomologische Vereeniging

No. 141.

Deel VI.

1 Januari 1925.

Adres der Redactie:

DR. J. TH. OUDEMANS, SCHOVENHORST, PUTTEN (G.).

INHOUD: DR. J. TH. OUDEMANS, De popptoestand bij de Bladwespen. — M. A. LIEFTINCK, *Agrion armatum* Charp. (Odonata), faun. nov. spec. — DR. D. MAC GILLAVRY, Aanteekeningen over Rhynchota Homoptera III. — DR. D. MAC. GILLAVRY, Over Brachypterisme bij Gerris. — DR. J. TH. OUDEMANS, Internationaal Entomologisch Congres.

De Bibliotheek der Nederlandsche Entomologische Vereeniging, Koloniaal Instituut, Mauritskade 65—66, Amsterdam, is geopend op werkdagen van 9.30—12 en van 1—4.30 uur, des Zaterdags slechts van 9.30—12 uur.

De popptoestand bij de Bladwespen.

Het is van algemeene bekendheid, dat de popptoestand bij de bladwespen (Tenthredinoidea) — evenals trouwens bij verreweg de meeste Hymenoptera — van korten duur is, m.a.w., dat deze eerst intreedt kort voor de ontwikkeling tot imago. Ligt er dus een lang tijdperk, b.v. de winter, tusschen het larve- en het imago-stadium, dan wordt dit als rustende larve in een cocon, of in eene door de larve gemaakte holte — in den grond, in boomschors, in plantenmerg enz. — doorgebracht. Bij de talloze bladwesplarven, die ik zelf gekweekt heb, is het ook steeds bij onderzoek gebleken zoo te zijn.

ENSLIN, „Die Tenthredinoidea Mitteleuropas”, p. 23, beschrijft dit met de volgende woorden: „In dem Puppenlager verpuppen sich die Larven nicht sofort, sondern es

„geht eine Larvenruhe vorher, indem die Larven zusammengezogen und leicht gekrümmt liegen bleiben; erst 5—14 Tage vor dem Ausschlüpfen der Imago häutet sich die Larve noch einmal und es erscheint dann die gemeisselte Puppe, an der bereits alle Organe der Imago zu erkennen sind”.

Verder zegt ENSLIN: „Von der Gattung *Dolerus* wird behauptet, dass die Larvenruhe kürzer sei und dafür das Puppenstadium länger dauere; es bedürfen diese Angaben jedoch noch der Bestätigung”.

Ik vermoed, dat met genoemde „Angaben” bedoeld is de mededeeling van SNELLEN VAN VOLLENHOVEN in Tijdschrift voor Entomologie Dl. 23, 1880, p. 14—16, betreffende *Dolerus haematodes* Schr. Op p. 15 leest men daar nl. het volgende: „Ik had weinig hoop nog in dat jaar de wesp te zien te voorschijn komen, daar ik vermoedde dat zij een voorjaarswesp zou zijn. Eerst liet ik dus de aarde onaangeroerd, doch in het begin van November kon ik mij niet langer weerhouden en verlangde te weten wat er van de larve geworden was. Bij het oprakelen der aarde vond ik eene gekromde pop in een glad holletje liggen, doch zonder cocon.” Zie Pl. 3, Fig. B.

Genoemde pop kwam niet uit, doch de daaraan waarneembare kenmerken wettigen alleszins het vermoeden, dat het eene pop van *Dolerus haematodes* Schr. was.

Onderzoekt men, van welke *Dolerus*-soorten iets van de metamorphose bekend is, dan zijn dit er zeer weinige. Bij ENSLIN (zie boven) vinden wij 34 soorten van het genus *Dolerus* vermeld en 5 van het zeer naverwante genus *Loderus*, welke twee genera te zamen den Tribus der *Dolerini* uitmaken. Van niet meer dan een 7-tal soorten (*Dolerus*, geen enkelen *Loderus*) is iets van de larven bekend; over de poppen wordt in het geheel niets medegedeeld. Of er sedert dien (1913) waarnemingen over den pop-toestand der *Dolerini* gepubliceerd zijn, is mij niet bekend. Ook in de verhandeling van DE MEIJERE: „Ueber in „Equisetum parasitierende Insekten”, wordt, bij de beschrijving der levenswijze van *Dolerus palustris* Kl., niets over de pop gezegd; T. v. E. Dl. 55, 1912, p. 208.

Ik kan thans mededeelen, dat mij gebleken is, dat bij het genus *Dolerus* overwintering als pop voorkomt, en het zou mij niet verwonderen, als het bleek, dat dit hier regel is. Van ééne der soorten, waarvan ik de larven in Juni 1924 op rogge aantrof, zie Tijdschrift voor Entomologie Dl. 67, 1923, Verslag p. LXII, onderzocht ik, in welken toestand de overwintering plaats vond. Ik deed dit op grond van de mij bekende, boven vermelde mededeeling van SNELLEN VAN VOLLENHOVEN, die ik — als uitzondering op den algemeenen regel — onder reserve aanvaard had. De uitkomst van mijn onderzoek bevestigde echter zijne mededeeling volkomen. Toen ik toch in het begin van December één der glazen, gevuld met vochtig zand, waarin de larven zich in Juni hadden ingegraven, aan een onderzoek onderwierp, trof ik daarin twee poppen, doch geene enkele larve aan. De poppen lagen elk in eene langwerpige eivormige holte in het zand, zonder enig spoor van een cocon. Zij waren reeds geheel uitgekleurd; het lichaam was zwart, ook de pooten, met uitzondering alleen van een kort rood gedeelte aan het uiteinde der dijen en aan het begin der schenen.

Vermoedelijk is de verpopping spoedig op het in den grond kruipen der larven gevolgd en duurt dan de pop-toestand bij deze soort vele maanden, daar de imagines eerst in het voorjaar verschijnen.

De poppen heb ik thans op zeer vochtig zand gelegd, in de hoop, dat de imagines zullen uitkomen, en dan vastgesteld zal kunnen worden, met welke soort men te doen heeft.

J. TH. OUDEMANS.

Schovenhorst, Putten (G.), December 1924.

***Agrion armatum* Charp. (Odonata),
faun. nov. spec.**

Deze kleine, voor de Nederlandsche Odonaten-fauna nieuwe Agrionide behoort tot de zeldzaamste Europeesche soorten, die wij kennen.